

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Hirvonen, Terhi; Sume, Helena; Leskinen, Markku

Title: Sisäkorvaistutetta käyttävien lasten sosiaalinen asema lähikoulussa luokilla 1-4

Year: 2015

Version: Published version

Copyright: © 2015 Niilo Mäki Säätiö

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Hirvonen, T., Sume, H., & Leskinen, M. (2015). Sisäkorvaistutetta käyttävien lasten sosiaalinen asema lähikoulussa luokilla 1-4. *Oppimisen ja oppimisvaikeuksien erityislehti*, 25(2), 30-46.
<https://bulletin.nmi.fi/2017/05/08/sisakorvaistutetta-kayttavien-lasten-sosiaalinen-asema-lahikoulussa-luokilla-1-4-2/>

Terhi Hirvonen
Helena Sume
Markku Leskinen

Sisäkorvaistutetta käyttävien lasten sosiaalinen asema lähikoulussa luokilla 1–4

Kohokohdat

1. Sisäkorvaistutetta käyttävien lasten sosiaalinen status vaihteli tutkimuksessa koulunkäynnin alkuvaiheessa eli luokilla 1–4.
2. Lähes puolet (45,8 %) sisäkorvaistutetta käyttävistä oppilaista sai sosiometrisissa mittauksissa ainakin kerran statukseksen ”torjuttu” lähikoulujen luokissa. Erityisesti kolmannella luokalla sisäkorvaistutetta käyttävien oppilaiden sosiaalinen asema heikkeni.
3. Yli puolet sisäkorvaistutetta käyttävistä oppilaista kuului kuitenkin johonkin kaveriryhmään jollain vuosiluokalla, ja lähes kaikilla heistä oli ystävyys-suhteita.
4. Oppilaan sosiaaliseen asemaan vaikuttavat monet asiat. Esimerkiksi persoonallisuuden piirteet ovat merkittäviä sisäkorvaistutetta käyttävien oppilaiden sosiaalistumisessa, ja siksi niitä olisi kiinnostavaa selvittää jatkotutkimuksena.

Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata sisäkorvaistutetta käyttävien oppilaiden (jatkossa SI-oppilaiden) sosiaalista asemaa lähikouluissa luokilla 1–4. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, oliko SI-oppilaille muodostunut ystävyys-suhteita ja vastavuoroisen torjunnan suhteita muiden luokkalaisten kanssa ja olivatko he osana kaveriryhmiä. Lisäksi tutkittiin, muuttuiko heidän sosiaalinen asemansa luokilla 1–4. Tutkimuksen kohteena oli kuusi lähikoulun luokkaa, joissa opiskeli SI-oppilas.

Tutkimus tehtiin sosiometrisellä menetelmällä, jossa luokkien oppilaat valitsivat kolme mieluisinta ja kolme vähiten mieluista leikkiveria. Tulokset analysoitiin muodosta-

malla nimeämisten perusteella sosiogrammeja. Lisäksi SI-oppilaille laskettiin standardoidut z-pistemäärät neljään kategoriaan: suosio, epäsuosio, sosiaalinen suosio ja sosiaalinen näkyvyys.

Tutkimuksessa ilmeni, että lähes puolet (45,8 %) kaikista SI-oppilaiden sosiaalisen aseman statuksista oli torjutun statuksia. SI-oppilaiden sosiaalinen asema vaihteli eri vuosiluokilla, ja erityisesti kolmannella luokalla se usein heikkeni. Kuitenkin yli puolet SI-oppilaista kuului johonkin kaveriryhmään vähintään yhdellä vuosiluokalla ja lähes kaikilla heistä oli ystävyys-suhteita. Tutkimustulosten mukaan SI-oppilaat olivat lähikouluissaan heikommissa

sosiaalisessa asemassa kuin heidän kuulevat vertaisensa. Sosiaaliseen asemaan vaikuttavat kuitenkin useat asiat, esimerkiksi persoonallisuus, ja niitä olisi kiinnostavaa selvittää jatkotutkimuksena.

Avainsanat: sisäkorvaistute, sosiaalinen asema, vertaissuhteet, lähikoulu, sosio-metria

JOHDANTO

Sisäkorvaistute (SI, cochlear implant) on sähköinen kuulemisen apuväline, jota voi verrata kuulokojeeseen (Jero & Kentala, 2007; 2014). Se on tarkoitettu avuksi henkilöille, joilla on molemminpuolinen vaikea-asteinen sisäkorvakuulovika (Kokkonen, Mäki-Torkko, Roine & Ikonen, 2009). SI:n asentamisen tavoitteena on, että henkilö kykenee käyttämään kommunikoinnissaan puhuttua kieltä (Wheeler, Archbold, Hardie & Watson, 2009). Siten SI kohottaa vaikeasti huonokuuloisten henkilöiden elämänlaatua ja hyvinvointia. Kuulovammaisten lasten opetus on perinteisesti järjestetty erityiskouluissa tai -luokissa, mutta nykyisin enemmistö sisäkorvaistutetta käyttävistä oppilaista käy koulua integroituna yleisopetukseen (Sume, 2008; Wheeler, Archbold, Gregory & Skipp, 2007; Bengtsson Agostino, Gyllenram & Agostino, 2013).

Jos lapsella on vaikea-asteinen kuulovamma, hänen kielellisten taitojensa kehitys on usein viivästynyt. Se puolestaan voi hidastuttaa kommunikaation sekä kognitiivisten ja sosiaalisten taitojen kehittymistä (Connor, Craig, Raudenbush, Heavner & Zwolan, 2006). Sosiaalinen kompetenssi on tärkeää lasten sosiaalisten suhteiden onnistumisen kannalta koulussa. Sosiaali-

set taidot liittyvät lapsen suosioon tovereiden keskuudessa (Cillessen & Bellmore, 2011), mutta myös häiritsevään käyttäytymiseen ja vetäytymiseen (Salmivalli, 2008). Sosiaalisen kompetenssin merkitystä lapsen varhaiskehityksessä korostaa sen pitkittäisvaikutus ihmisen koko elämään (Odom, McConnell & Brown, 2008).

Käsitteenä sosiaalinen kompetenssi ei ole yksiselitteinen, ja se on herättänyt paljon keskustelua (Cillessen & Bellmore, 2011). Salmivalli (2008) puhuu sosiaalisesta pätevyydestä sosiaalisen kompetenssin synonyyminä. Sosiaalinen pätevyys nähdään kattokäsitteenä, jonka sisältä voidaan erottaa erilaisia painotuksia. Myös Merrell (2008) toteaa sosiaalisen kompetenssin monimutkaiseksi ja moniulotteiseksi käsitteeksi, joka sisältää erilaisia piirteitä käyttäytymisestä, kognitiosta ja emotionaalisesta sopeutumisesta. Merrell nostaa esiin kolme käsitettä, jotka liittyvät erityisesti sosiaaliseen kompetenssiin: adaptiiviset taidot, sosiaaliset taidot ja hyväksyntä vertaisten keskuudessa.

Laddin (2005) mukaan sosiaalisesti pätevään toimintaan liitetään yleisesti taito tehdä oikeaan osuvia päätelmiä toisten tunteista ja aikomuksista. Lisäksi sosiaalisesti taitava henkilö miettii omasta toiminnasta aiheutuvia seurauksia sekä osaa päätellä, miten toimimalla pääsee parhaiten omaan tavoitteeseen.

Lapsuuden ystävyyssuhteet edistävät lasten psyykkistä hyvinvointia (Rubin, Fredstrom & Bowker, 2008) ja ehkäisevät sosiaalista eristäytymistä ja sopeutumisvaikeuksia tulevaisuudessa (Laursen, Bukowski, Aunola & Nurmi, 2007). Sen sijaan lapsen kielteiset kokemukset vertaissuhteissa altistavat ongelmille myöhemmin elämässä (Ladd, 2005). Kokemus torjutuksi tule-

misesta eli vaikeudesta saada ystäviä tai jäämisestä vertaisryhmän ulkopuolelle vaikeuttaa sosiaalisten taitojen kehittymistä ja sosiaalisissa tilanteissa toimimista.

Negatiivisten vertaisryhmäkokemusten vuoksi lapsi saattaa muuttaa tulkintojaan epäselvissä sosiaalisissa tilanteissa (SunWolf, 2008), tuntee saavansa negatiivisempaa kohtelua vertaisiltaan sekä olevansa yksinäisempi ja vähemmän osallinen luokan toiminnassa kuin todellisuudessa on (Buhs & Ladd, 2001). Lasten ja nuorten aiemmat kokemukset torjutuksi tulemisesta vaikuttavat heidän odotuksiinsa ja strategioihin, joita he käyttävät myöhemmin yrittäessään liittyä osaksi vertaisryhmää. Säännöllisesti sosiaalisissa suhteissa torjutuksi tulevat lapset ja nuoret voivat myös viettää paljon aikaa yksin, jolloin heillä on keskimääräistä vähemmän mahdollisuuksia kehittää sosiaalisia taitojaan (SunWolf, 2008).

Edelleenkin kokemukset torjutuksi tulemisesta voivat lisätä lapsen ongelmakäyttäytymistä (Sturaro, van Lier, Cuijpers & Koot, 2011), mikä voi ilmetä jo hyvin varhaisessa iässä esimerkiksi sosiaalisena vetäytymisenä tai aggressiivisuutena (Wood, Cowan & Baker, 2002). Torjutuksi tuleminen voi vähentää myös halua käydä koulua ja heikentää akateemista suoriutumista (SunWolf, 2008). Torjutuksi tulemisella onkin huomattava merkitys lapsen sosiaaliseen, emotionaaliseen ja kognitiiviseen kehitykseen (SunWolf, 2008).

Kuulovammaisilla lapsilla on usein negatiivisia kokemuksia yrityksistä saada kaveriteita; vertaisryhmän jäsenet ovat sivuuttaneet heidät tai heidän on hankala löytää tapoja liittyä vertaisryhmään. Nämä voivat johtaa heikkoon sosiaaliseen asemaan, vertaisryhmän ulkopuolelle jäämiseen ja

yksinäisyyteen. (Stinson & Kluwin, 2003.) On myös tutkimustuloksia, joiden mukaan sosiaalinen kompetenssi on kuuroilla lapsilla heikompi kuin kuulevilla lapsilla. Tämä kompetenssi kuitenkin usein kehittyy ajan kuluessa, ja lopulta ystävyysuhteet, vertaisryhmän hyväksyntä ja sosiaalinen asema ovat kuuroilla ja kuulevilla lapsilla vastaavanlaiset. (Wauters & Knoors, 2007.)

Kuulon vaikeudet eivät siis ole riski vain kielen kehittymiselle, vaan myös sosiaalisten taitojen kehittymiselle. Kuulovammaisilla lapsilla saattaa olla psykososiaalisia ongelmia (tasapaino itsensä kanssa, jännittyneisyyden ja ahdistuneisuuden säätely, kyky asettaa tavoitteita tms.) jopa 3,7 kertaa enemmän kuin kuulevilla lapsilla, mutta jos lapsella on hyvät viittomakielen tai puhutun kielen taidot, ero kuulovammaisten ja kuulevien lasten taitojen välillä pienenee huomattavasti (Dammeyer, 2010). Vertaisryhmässä lapsen pitää hallita riittävät kielelliset ja kommunikatiiviset taidot, osata mallintaa muiden toimintaa ja taitaa ryhmään liittyminen. Lapsen tulee kyetä säätelmään ja kontrolloimaan omia tunteitaan sekä niistä aiheutuvaa käyttäytymistä. Lisäksi hänen on ymmärrettävä, millaisia reaktioita hänen tunteensa aiheuttaa muissa ihmisissä sekä tunnistaa toisten tunteita ja reagoida niihin oikealla tavalla. (Hay, Payne & Chadwick, 2004, 87–88.)

Vertaisten sosiaalisen hyväksynnän saamiseen vaikuttavat myös kielelliset taidot. Lapset, joilla on kielellisiä vaikeuksia, ovat vähemmän haluttuja ensisijaisiksi leikkivereiksi vertaisten joukossa. Kielelliset taidot ennustavat jopa paremmin lapsen statusta vertaisten keskuudessa kuin ikä tai älykyys. (Gertner, Rice & Hadley, 1994.) SI-lasten vertaissuhteita on tutkit-

tu vain harvoissa tutkimuksissa, ja tutkimusten tulokset ovat olleet ristiriitaisia. Bat-Chava ja Deignan (2001) tutkimuksessa vanhemmat kuvailivat SI-lastensa kommunikointitaitoja sekä sosiaalisia suhteita ennen ja jälkeen SI-heikkauksen. Tulosten mukaan SI:n avulla kuurojen lasten on mahdollista kohentaa suhteitaan kuuleviin vertaisiin.

Punchin ja Hyden (2011a) tutkimuksessa vanhempien näkemykset lasten osallisuudesta olivat verrattain positiivisia, mutta silti lasten sosiaaliset taidot huolestivat suurinta osaa vanhemmista. Huolta aiheuttivat erityisesti SI-lasten vaikeudet toimia vertaisryhmissä ja tämän vaikutus sosiaaliseen inklusioon. Opettajien mukaan kolmanneksella SI-oppilaista ei ollut ikätason mukaisia sosiaalisia taitoja eivätkä he saaneet helposti ystäviä kuulevista vertaisista. Sen sijaan Bat-Chava, Martin ja Kosciw (2005) havaitsivat SI-oppilaiden kommunikointitaitojen ja sosiaalisten taitojen kehittyvän ajan myötä. Tämä tarkoittaa, että parempien sosiaalisten ja kommunikointitaitojen avulla SI-oppilaiden on helpompi toimia kuulevien vertaisten parissa ja opiskella esimerkiksi lähikoulun luokassa.

SI-oppilaat kohtaavat myös kommunikointivaikeuksia, mikä haittaa sosiaalisten suhteiden muodostumista kuulevien vertaisten kanssa (Bat-Chava & Deignan, 2001). SI-oppilaan kommunikointia muiden kanssa voivat heikentää esimerkiksi meteli ja muut kuulemista häiritsevät asiat (Caldwell & Nittrouer, 2013). Taustamelun takia hän ei välttämättä kuule, mitä toiset sanovat, ja muut oppilaat eivät ehkä ymmärrä, mitä SI-oppilas tarkoittaa. Näin SI-oppilaalla voidaan ajatella olevan huonot sosiaaliset taidot, jotka vaikuttavat

kielteisesti hänen sosiaaliseen asemaansa. Myös ne SI-oppilaat, joiden kehitys on ollut erinomaista, kohtaavat haasteita vaikeissa kuulemisympäristöissä, kuten ryhmässä ja puhelimessa (Punch & Hyde, 2011b). SI-oppilaat pärjäävätkin paremmin kahdenkeskisissä sosiaalisissa tilanteissa (Martin, Bat-Chava, Lalwani & Waltzman, 2011).

Viime aikoina on kiinnostuttu SI:n vaikutuksesta lasten sosiaalisten taitojen kehittymiseen. Yhtäältä on havaittu, että sosiaaliset taidot olivat vastaavantalaiset SI-lapsilla ja kuulevilla ikätovereilla (Leigh, Maxwell-McCaw, Christiansen & Bat-Chava, 2009). Toisaalta tutkimukset osoittavat, että suoraa johtopäätöstä SI:n vaikutuksesta sosiaaliin taitoihin ei voida tehdä, koska tutkimuksiin osallistuneiden tulokset vaihtelevat suuresti. Implantointiä on havaittu vaikuttavan sosiaalisten taitojen kehittymiseen – mitä varhemmin lapsi saa sisäkorvaistutteen, sitä paremmin hänen sosiaaliset taitonsa kehittyvät. (Schorr, 2006.)

Sosiaalisia suhteita ja pienen ryhmän rakennetta voidaan kuvata J. L. Morenon 1930-luvulla kehittämällä menetelmällä (Ropo, 2010). Yleisesti käytetty sosiometrisen menetelmä on pyytää ryhmän jokaiselta jäseneltä nimeämään henkilöitä, joista he pitävät kaikkein eniten ja kaikkein vähiten (Poulin & Dishion, 2008; Salmivalli, 2008). Nimeämisten perusteella muodostuvia suhdeverkostoja ilmaistaan graafisesti sosiometrisellä kuviolla eli sosiogrammilta. Näin voidaan saada ryhmän sisäisestä rakenteesta selville esimerkiksi ystävyyssuhteita ja konflikteja. (Ropo, 2010.) Sosiogrammeja tarkastelemalla voidaan tehdä päätelmiä siitä, minkälaisessa asemassa (status) vertaisryhmän yksilöt ovat.

Vertaisryhmän jäsenet voidaan myös jakaa asemansa mukaan viiteen Newcombin ja Bukowskin (1983) esittämään ryhmään: suosittuihin, torjuttuihin, huomiotta jätettyihin sekä ristiriitaisessa ja keskimääräisessä asemassa oleviin. Tällöin hyödynnetään sosiometristen nimeämispisteiden lisäksi sosiaalisen pidettävyyden ja näkyvyyden laskettuja arvoja, sillä jokaisella statuksella on erilainen sosiaalinen pidettävyys ja sosiaalinen näkyvyys. Sosiaalinen näkyvyys muodostuu pidän eniten- ja pidän vähiten -nimeämisten summasta. Sosiaalinen pidettävyys saadaan puolestaan selville pidän eniten- ja pidän vähiten -nimeämisten erotuksesta. Sosiaalinen pidettävyys kuvaa sitä, kuinka pidetty lapsi on vertaisryhmässä. Sosiaalinen näkyvyys taas osoittaa, miten näkyvässä roolissa lapsi on vertaistensa näkökulmasta. (Coie, Dodge & Coppotelli, 1982.)

Edellä esiteltyä kaksiulotteista sosiometristä menetelmää käytetään usein vertaissuhteiden tutkimisessa. Aiemmin käytettiin yksiulotteista luokitusta, joka jakoi lapset vain suosittuihin ja epäsuosittuihin. (Newcomb, Bukowski & Pattee, 1993.) Ryhmiteltäessä yksilöitä edellä esiteltyihin statusryhmiin on otettava huomioon, että sosiaalinen status on riippuvainen ryhmästä, jonka sisällä yksilöiden asemaa tutkitaan. Yhdessä ryhmässä yksilö voi olla torjuttu, kun taas toisessa ryhmässä hän voi olla suosittu. (Cillessen, 2009.) Täten sosiaalinen status ei suoraan kerro yksilön ominaisuuksista ja siitä, millainen hän on sosiaalisilta taidoiltaan.

Kyky luoda ystävyysuhteita on mahdollisesti parempi osoitus sosiaalisista taidoista kuin ryhmän hyväksyntä (Cillessen & Bellmore, 2011). Suosio vertaisten keskuudessa ei myöskään ole käsitteenä täy-

sin yhtenäinen, ja siksi Cillessen ja Bellmore erottelevat toisistaan sosiometristen ja havaitun suosion. Sosiometrinen suosio on miellyttävyyden tai hyväksyttävyyden mita vertaisryhmässä. Se määritellään kyselyllä lapsilta, kenestä he pitävät vertaisryhmässä eniten ja kenestä vähiten (vrt. Poulin & Dishion, 2008). Havaittu suosio on puolestaan sosiaalisen vaikutuksen tai näkyvyyden mitta. Se saadaan selville kysymällä lapsilta, kenet he näkevät suosituimpana tai vähiten suosituimpana ryhmässä. (Cillessen & Bellmore, 2011.)

Tutkimuskysymykset

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää SI-lapsen vertaissuhteita ja sosiaalista asemaa lähikoulun luokassa. Tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

1. Millainen on SI-oppilaan sosiaalinen asema lähikoulun luokilla 1–4?
  - 1.1 Millaisia ovat SI-oppilaiden vastavuoroiset sosiaaliset suhteet?
  - 1.2 Missä määrin SI-oppilaille on muodostunut ystävyysuhteita?
  - 1.3 Millä tavoin SI-oppilaat kuuluvat vertaisryhmään?
2. Miten SI-oppilaan sosiaalinen asema luokassa muuttuu ensimmäisen ja neljännen luokan välisenä aikana?

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen avulla selvitetään, mitkä ovat SI-lasten sosiaaliset asemat lähikoululuokan sisällä luokilla 1–4. Alakysymysten tavoitteena on tarkastella, onko SI-oppilaille muodostunut luokkansa sisällä vastavuoroisia ystävyysuhteita, ilmeneekö heidän kohdallaan vastavuoroista torjuntaa tai ovatko he osa kaveriryhmiä. Näiden kysymysten keskiössä ovat erityisesti SI-oppilaat,

mutta huomiota kiinnitetään myös luokan muiden oppilaiden vastavuoroiisiin nimeämisiin mahdollisten ryhmäytymisten selvittämiseksi. Toisen tutkimuskysymyksen tavoitteena on kuvailla SI-lasten asemassa mahdollisesti tapahtuneita muutoksia ensimmäiseltä luokalta neljännelle.

MENETELMÄ

Tutkimus on osa Jyväskylän yliopiston kasvatustieteiden laitoksessa vuonna 2007 käynnistynyttä pitkittäistutkimusta ”Sisäkorvaistutetta käyttävän lapsen oppiminen, sosiaalisten taitojen kehittyminen ja identiteetti esiopetuksesta nuoruusikään”. Pitkittäistutkimuksessa on mukana 25 SI-hasta, jotka ovat syntyneet vuosina 1998–2002. Nyt esiteltävän tutkimuksen aineistona ovat sosiometriset mittaukset, jotka on tehty vuosien 2008–2013 kevätlukukausina.

Kohderyhmä

Tutkimuksen kohteena oli kuusi SI-oppilasta, jotka opiskelivat kuuden eri lähikoulun luokissa. Mukana olevat koulut sijaitsivat eri puolilla Suomea. Tutkimus kohdistui vuosiluokkiin 1–4 siten, että samat oppilaat olivat tutkimuksen kohteena ensimmäisestä luokasta neljanteen asti. Tarkastelussa oli koko koululuokka, mutta tutkimuksessa keskityttiin selvittämään tarkemmin SI-oppilaiden asemaa ja vertaisuuhteita luokkien sisällä. Juuri nämä kuusi lasta valittiin mukaan tähän tutkimukseen, koska he opiskelivat lähikoulussa ja heistä oli tutkimuksessa ehditty tehdä sosiometriset mittaukset neljanteen luokkaan asti.

Tutkimuksessa sisäkorvaistutetta käyttävistä lapsista ja luokkatovereista

käytetään valenimiä. SI-lapsista käytetään seuraavia nimiä: Antti, Katri, Liisa, Milla, Outi ja Veera. Tutkimus on kuvaileva taustatutkimus.

Tutkimuksen kohteena olleiden luokkien oppilasmäärissä tapahtui tutkimuksen aikana muutoksia. Luokkien oppilasmäärä vaihteli 11:stä 20:een (taulukko 1). Suurimmalla osalla luokista opiskeli 19–20 oppilasta. Eniten oppilasmäärän muutoksia tapahtui Liisan ja Katrin luokissa. Lisäksi Liisa vaihtoi koulua 2. luokan jälkeen. Myös sukupuolijakaumassa esiintyi vaihtelua.

Kaikille tutkimuksen kohteena olleille oppilaille oli tehty SI-heikkous ennen kolmatta ikävuotta (taulukko 2). Varhaisin leikkausikä oli 17 kuukautta (1 v 5 kk) ja myöhäisin 32 kuukautta (2 v 8 kk). Millalle ja Outille oli tehty myöhemmin uusi SI-heikkous. Outi oli lapsista ainut, jolla oli kaksi istutetta. SI-oppilaat olivat syntyneet vuosina 1999–2002. Vanhin heistä oli Katri ja nuorin Veera. Neljällä oppilaista oli käytössään Nucleus-merkkinen koje, kahdella oppilaalla kojemerkinä oli Medel.

Mittarit ja muuttujat

Tutkimuksen sosiometriset mittaukset tehtiin oppilaille aina kevätlukukaudella luokilla 1–4. Oppilaat saivat nimilistan kaikista luokan oppilaista. Tähän listaan jokainen oppilas merkitsi ympyröimällä kolme oppilasta, joiden kanssa leikkii mieluiten välitunnilla (sosiaalinen suosio), ja alleviivaamalla kolme oppilasta, joiden kanssa leikkii vähiten mieluummin välitunnilla (sosiaalinen epäsuosio). Poikkeuksellisesti Liisan luokan kaikki oppilaat nimesivät ensimmäisellä luokalla vain kaksi oppilasta sekä mieluisimmaksi että vähiten mieluisaksi leikkiveriksi, koska luokalla oli vain 11 oppilasta.

Taulukko 1. Tutkittujen luokkien oppilasmäärät sukupuolijakauma

SI-lapsi	1. luokan oppilasmäärä ja sukupuoli-jakauma	2. luokan oppilasmäärä ja sukupuoli-jakauma	3. luokan oppilasmäärä ja sukupuoli-jakauma	4. luokan oppilasmäärä ja sukupuoli-jakauma
Antti	19 oppilasta 8 tyttöä ja 11 poikaa	20 oppilasta 8 tyttöä ja 12 poikaa	20 oppilasta 9 tyttöä ja 11 poikaa	20 oppilasta 9 tyttöä ja 11 poikaa
Katri	12 oppilasta 6 tyttöä ja 6 poikaa	19 oppilasta 7 tyttöä ja 12 poikaa	16 oppilasta 5 tyttöä ja 11 poikaa	16 oppilasta 5 tyttöä ja 11 poikaa
Liisa *	11 oppilasta 8 tyttöä ja 3 poikaa	19 oppilasta 9 tyttöä ja 10 poikaa	20 oppilasta 10 tyttöä ja 10 poikaa	20 oppilasta 11 tyttöä ja 9 poikaa
Milla	17 oppilasta 8 tyttöä ja 9 poikaa	19 oppilasta 9 tyttöä ja 10 poikaa	17 oppilasta 8 tyttöä ja 9 poikaa	17 oppilasta 8 tyttöä ja 9 poikaa
Outi	20 oppilasta 12 tyttöä ja 8 poikaa	20 oppilasta 12 tyttöä ja 8 poikaa	20 oppilasta 12 tyttöä ja 8 poikaa	19 oppilasta 12 tyttöä ja 7 poikaa
Veera	20 oppilasta 11 tyttöä ja 9 poikaa	19 oppilasta 11 tyttöä ja 8 poikaa	19 oppilasta 11 tyttöä ja 8 poikaa	20 oppilasta 13 tyttöä ja 7 poikaa

*Liisan koulu vaihtui 2. luokan jälkeen.

Taulukko 2. Tutkittavien sisäkorvaistutetta käyttävien lasten taustatiedot

Lapsi	Syntymävuosi	Leikkausikä
Katri	1999	2 v 8 kk (32 kk)
Milla	2000	2 v 1 kk (25 kk) *
Outi	2001	2 v 2 kk (26 kk) **
Antti	2001	2 v 8 kk (32 kk)
Liisa	2001	1 v 10 kk (22 kk)
Veera	2002	1 v 5 kk (17 kk)

* Lapsella on kaksi istutetta ja tehty uusintaleikkaus.

** Lapselle on tehty uusintaleikkaus.

Taulukko 3. Sosiometrisen aseman luokittelu Coien ja Dodgen (1983) mukaan

Sosiometrinen tausta	P_z	N_z	SS_z	SN_z
Suosittut	> 0	< 0	> 1,0	
Torjutut	< 0	< 0	< -1,0	
Huomiotta jäävät	< 0	< 0		< -1,0
Ristiriitaiset	> 0	> 0		>1,0

Standardoidut pistemäärät: P_z = positiiviset nimeämiset, N_z = negatiiviset nimeämiset, SS_z = sosiaalinen suosio ($P_z - N_z$) ja SN_z = sosiaalinen näkyvyys ($P_z + N_z$). Keskimääräinen asema tarkoittaa lähellä nollaa olevia pistemääriä.

SI-lasten sosiaalinen asema luokiteltiin Coien ja Dodgen (1983) kaksiulotteisen mallin mukaisesti suosittujen (sosiaalinen pidettävyys $z > 1$), torjuttujen (sosiaalinen pidettävyys $z < -1$), huomiotta jätettyjen (sosiaalinen näkyvyys $z < -1$), ristiriitaisten (sosiaalinen näkyvyys $z > 1$) ja keskimääräisten (sosiaalinen suosio $z = -0,5-0,5$) statusryhmiin (taulukko 3). Kaikkien oppilaiden sosiaalinen asema ei ollut yksiselitteinen. Jos Z-pistemäärä oli lähellä raja-arvoja, tehtiin päätös sosiaalisesta statuksesta vertaamalla kaikkien osa-alueiden standardoituja z-pistemääriä sekä nimeämispisteitä.

Positiivisella vastavuoroisuudella tarkoitetaan tässä tutkimuksessa sitä, että kaksi oppilasta nimeää toisensa mieluisimmaksi leikkitoveriksi. Tarkennukseksi vastavuoroisuuden positiivisesta luonteesta sekä selkeyden vuoksi käytetään niiden yhteydessä ilmausta ystävyysuhde. Negatiivisilla vastavuoroisilla suhteilla tarkoitetaan tilanteita, jolloin kaksi oppilasta on nimennyt toisensa vähiten mieluisaksi leikkitoveriksi. Näistä vastavuoroisista negatiivisista suhteista käytetään nimitystä vastavuoroinen torjunta.

Analyysimenetelmät

Tutkimuksen aineisto analysoitiin sosio-

metrisin menetelmin. Analysoinnissa käytettiin Walsh's Classroom Sociometrics -ohjelmaa (Walsh's Classroom Sociometrics). Kyseisen ohjelman avulla muodostettiin sosiogrammit, joista oli mahdollista selvittää koko luokan sosiaalisten suhteiden verkosto. Analysoinnissa keskityttiin erityisesti sisäkorvaistutetta käyttävän lapsen asemaan ja verkostoihin, mutta seurattiin myös koko luokan sosiaalista rakennetta. Sosiogrammien lisäksi Walsh's Classroom Sociometrics -ohjelma muodosti diagrammit luokan jokaiseen oppilaaseen kohdistuneista nimeämisistä sekä sosiokartan. Näitä kahta analysointivälinettä käytettiin vain vähäisenä tukena; pääasiallinen analysointiväline oli sosiogrammi. Oppilaiden nimeämispisteille laskettiin luokittain standardipisteet IBM SPSS 20 -ohjelmalla.

TULOKSET

SI-lasten asema vertaisryhmässä

Tutkimuksen tulosten mukaan SI-lapset olivat koululuokkien sisällä hyvin erilaisissa asemissa. Kaikki Newcombin ja Bukowskin (1983) erittelemät statusryhmät olivat edustettuina vähintään yhdellä SI-lapsella (taulukko 4).

Luokilla 1–4 sisäkorvaistutetta käyt-

Taulukko 4. Sisäkorvaistutetta käyttävien oppilaiden sosiaaliset asemat luokilla 1-4

Oppilas	Sosiaalinen asema 1-luokka	Sosiaalinen asema 2-luokka	Sosiaalinen asema 3-luokka	Sosiaalinen asema 4-luokka
Antti	Suosittu	Suosittu	Keskimääräinen	Suosittu
Katri	Ristiriitainen	Ristiriitainen	Torjuttu	Torjuttu
Liisa	Keskimääräinen	Huomiotta jäävä	Torjuttu	Keskimääräinen
Milla	Suosittu	Suosittu	Torjuttu	Ristiriitainen
Outi	Torjuttu	Keskimääräinen	Torjuttu	Torjuttu
Veera	Torjuttu	Torjuttu	Torjuttu	Torjuttu

tävien oppilaiden yksittäisistä sosiaalisista statuksista lähes puolet (45,8 %) oli torjutun statuksia. Anttia lukuun ottamatta kaikki oppilaat olivat jossain vaiheessa asemaltaan torjuttuja. Veera oli torjuttu kaikkien neljän luokan ajan, Outi puolestaan luokilla 1, 3 ja 4. Katri oli torjutun asemassa luokilla 3 ja 4, Liisa ja Milla molemmat 3. luokalla. Suositun asemia oppilaiden kaikista statuksista oli 5 (20,8 %). Antti oli sosiaaliselta asemaltaan suosittu luokilla 1, 2 ja 4. Antin lisäksi suositun statuksen sai vain yksi oppilas, Milla, kahdella ensimmäisellä luokalla.

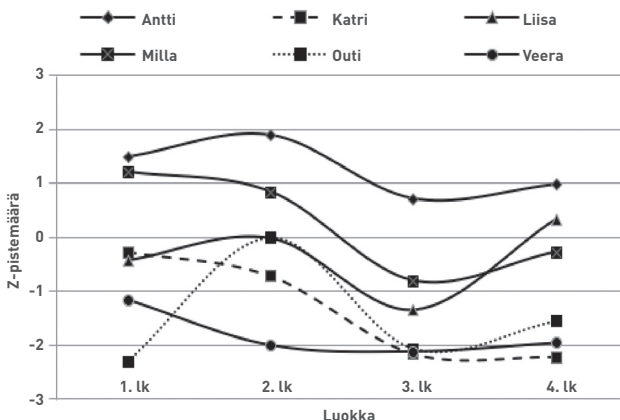
Kolme oppilasta oli jollain luokka-asteella keskimääräisessä asemassa: Liisa luokilla 1 ja 4, Antti kolmannella luokalla ja Outi toisella. Näin keskimääräisen statusta esiintyi tutkimuksen aikana neljä kertaa (16,7 %). Ristiriitaista asemaa oli vielä vähemmän eli kolme kertaa (12,5 %). Katri oli asemaltaan ristiriitainen luokilla 1 ja 2, Milla 4. luokalla. Vähiten oppilailla ilmeni huomiotta jäävän statusta (4,2 %). Vain Liisa oli statukseltaan huomiotta jäävä 2. luokalla.

Viiden SI-oppilaan sosiaalinen asema vaihteli eri luokilla, ja yhdellä oppilaalla se

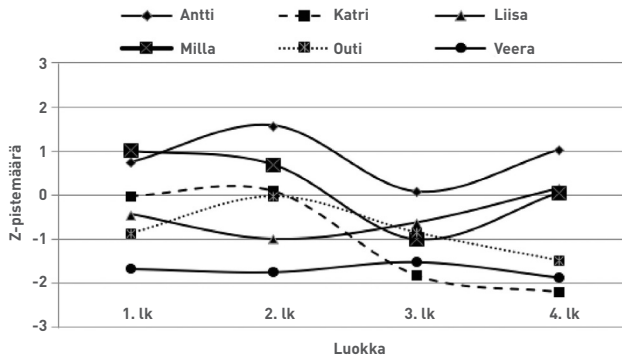
oli sama koko ajan. Veera oli sosiaaliselta statukseltaan jokaisella luokalla torjuttu. Myös Outin sosiaalinen status neljän ensimmäisen koululuokan aikana näytti muodostuvan torjutuksi. Antti oli statukseltaan suosittu. Katrin sosiaalinen asema oli yhdistelmä ristiriitaisen ja torjutun statusta. Liisan ja Millan kohdalla esiintyi luokkien aikana kolmea eri statusta, joten heidän asemansa näytti olevan hyvin vaihteleva.

SI-oppilaat eivät olleet luokillaan ainoita sosiaalisten statusryhmiensä edustajia, eli myös muilla oppilailla oli samanlainen sosiaalinen asema kuin heillä. Esimerkiksi kaikilla luokilla torjutun Veeran luokassa oli myös muita oppilaita (4–6 oppilasta), jotka saivat torjutun statuksen. SI-oppilaista vain Liisa oli kerran sosiaalisen statusryhmänsä ainut edustaja. Tämä tapahtui 2. luokalla, kun Liisa oli sosiaaliselta asemaltaan huomiotta jäävä.

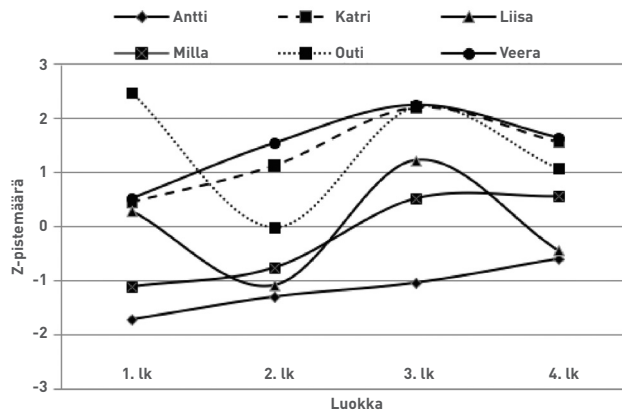
Kaiken kaikkiaan SI-oppilaiden sosiaalisessa statuksessa tapahtui paljon muutoksia vuosiluokkien välillä. Vain Veeralla sosiaalinen status pysyi koko ajan samana (ks. taulukko 4). Antin, Katrin, Millan ja Outin sosiaalinen asema luokissaan muuttui huomommaksi kahden ensimmäi-

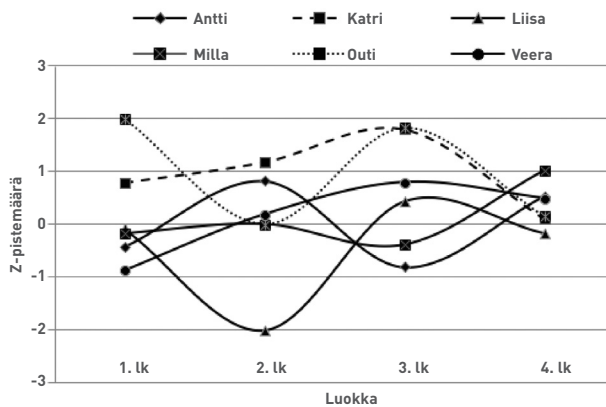
Kuvio 1. Sosiaalinen suosio (sosiaalinen preferenssi) z-pistemäärinä

Kuvio 2. Positiiviset nimeämiset z-pistemäärinä

Kuvio 3. Negatiiviset nimeämiset z-pistemäärinä

Kuvio 4. Sosiaalinen näkyvyys (sosiaalinen impakti) z-pistemäärinä

sen luokan jälkeen. Samoin kävi myös Liisan kohdalla, mutta hänen tapauksessaan on huomioitava koulun vaihdon vaikutus. Kolmannella luokalla Liisa oli uudessa koulussa torjuttu, mutta neljännellä luokalla asema oli muuttunut keskimääräiseksi.

Kaikkien oppilaiden sosiaalisessa asemassa tapahtui muutos negatiivisempaan suuntaan kolmannella luokalla. Tämä on nähtävissä kuviosta 1 ja taulukosta 4. Katrin, Liisan, Millan ja Outin sosiaalisen suosion pistemäärät olivat laskeneet ja sosiaalinen status oli muuttunut torjutuksi. Veeran sosiaalinen status ei ollut muuttunut, mutta suosiopistemäärät olivat laskeneet edellisiltä luokilta. Myös Antin suosion pistemäärät olivat vähentyneet ja asema muuttunut suositusta keskimääräiseksi. Lisäksi suurimmalla osalla oppilaista sosiaalisen suosion arvot eivät nousseet neljännelläkään luokalla ensimmäisten luokkien tasolle. Näin kävi selkeästi ainoastaan Liisalla, kun z-pistemäärä nousi nollan yläpuolelle.

Myös positiivisten nimeämispisteiden määrässä oli havaittavissa vähenemistä kolmannella luokalla Antilla, Millalla

ja Katrilla (kuvio 2) ja negatiivisten nimeämispisteiden määrässä kasvamista kaikilla oppilailla (kuvio 3) kolmannella luokalla. Täten ne mukailevat sosiaalisen suosion heikkenemisen tulosta.

SI-oppilaiden sosiaalinen näkyvyys omassa luokassaan oli nimeämisten perusteella hyvin vaihtelevaa (kuvio 4). Heidän näkyvyytensä vaihtelussa ei ollut yhtenäisiä piirteitä, vaan jokaisen näkyvyys ja sen vaihtelu luokkien välillä oli hyvin yksilöllistä. Huomattavaa oli Liisan näkyvyyden alhainen pistemäärä ($z = -2,01$) toisella luokalla, jolloin Liisa oli sosiaaliselta asemaltaan huomiotta jäävä. Suurimmat näkyvyyden pistemäärät olivat Outilla ensimmäisellä ($z = 1,99$) ja kolmannella ($z = 1,82$) luokalla sekä Katrilla kolmannella luokalla ($z = 1,80$). Näillä luokilla Outi ja Katri olivat asemaltaan torjuttuja.

SI-lasten ystävyysuhteet

Tulosten mukaan kaikilla SI-oppilailla oli neljän luokan aikana jossain vaiheessa ainakin yksi ystävyysuhte (taulukko 5). Veeran kohdalla positiivisia vastavuoroisia suhteita oli vain yhden oppilaan kanssa 2.

Taulukko 5. Sisäkorvaistutetta käyttävien oppilaiden ystävyysuhteet luokilla 1–4

Oppilas	1.luokka	2. luokka	3.luokka	4. luokka
Antti	Sakari, Markus, Juuso	Sakari, Ilona	Timo	Sakari, Juuso, Timo
Katri	Mirva, Annika, Camilla	Mirva, Jaana	-	-
Liisa	Daniela	Daniela	Mira, Terhi	Terhi, Elviira
Milla	Kiia, Marjo, Noora	Kiia, Juliaana	Kiia	Kiia, Jasmin
Outi	Leea	Leea	Leea	Leea
Veera	-	Ronja	-	-

luokalla. Katrilla oli ystävyssuhteita 1. ja 2. luokalla. Muilla oppilailla oli vähintään yksi ystävyssuhde kaikilla luokilla.

Kahdella SI-lapsella, Millalla ja Outilla, oli molemmilla yksi pysyvä ystävyssuhde luokkatoveriinsa kaikkien neljän luokan ajan. Myös Antilla oli havaittavissa tällainen pysyvä ystävyssuhde. Antti ja hänen luokkalaisensa Sakari nimesivät toisensa mieluisimmaksi leikkiveriksi luokilla 1, 2 ja 4. Kolmannen luokan nimeämisistä Sakari oli poissa, minkä vuoksi suhdetta ei voi määritellä täysin pysyväksi. Antti kuitenkin nimesi Sakarin myös kolmannella luokalla mieluisimmaksi leikkiveriksi. Katrilla oli yksi pysyvä ystävyssuhde kahden ensimmäisen luokan ajan.

SI-oppilaista Liisa vaihtoi koulua 2. luokan jälkeen. Koulun vaihtamisen jälkeen hänen asemansa oli torjuttu, mutta hänellä oli yksi pysyvä ystävyssuhde 3. ja 4. luokalla samaan tapaan kuin ennen koulun vaihtamista.

Vastavuoroisuutta ei ilmennyt vain positiivisissa nimeämisissä, vaan myös negatiivisissa. Taulukossa 6 on esitetty SI-oppilaiden vastavuoroisen torjunnan suhteet neljän luokan ajalta. Kaikilla SI-oppi-

lailla oli jossain vaiheessa vähintään yksi vastavuoroisen torjunnan suhde. Antilla tällainen suhde oli vain neljännellä luokalla yhden oppilaan kanssa. Eniten vastavuoroisen torjunnan suhteita oli Katrilla, ja lisäksi hänellä niitä oli joka luokalla. Selkeää pysyvyyttä luokalta toiselle ei suhteissa esiintynyt. Veeralla oli sama torjuttu oppilas 2. ja 3. luokalla ja Outilla 1. ja 4. luokalla.

SI-lasten kaveriryhmät

Kaikissa tutkituissa luokissa oli havaittavissa luokan jakautuminen tyttöjen ja poikien verkostoiksi. Tytöt nimesivät pääasiassa tyttöjä mieluisimmiksi leikkiveriksi ja vastaavasti pojat nimesivät pääsääntöisesti poikia. Tämän suuntainen jako näkyi osassa luokista erittäin selkeästi. Antin luokalla jakautuminen sukupuolisidonnaisesti eri ryhmiin oli heikoiten nähtävissä. Antti nimesi 2. luokalla yhden tytön vastavuoroisesti ystäväksi. Kaikilla muilla SI-oppilailla positiiviset vastavuoroiset nimeämiset oli tehty aina samaa sukupuolta olevien oppilaiden kesken.

Sosiogrammien perusteella arvioituna enemmistö SI-oppilaista oli jollain

TAULUKKO 6. Sisäkorvaistutetta käyttävien oppilaiden vastavuoroisen torjunnan suhteet luokilla 1–4

Oppilas	1. luokka	2. luokka	3. luokka	4. luokka
Antti	-	-	-	Markus
Katri	Olli, Minna	Annika, Camilla	Jarmo	Eemil
Liisa	Minttu, Janita	-	Joanna, Jenna	-
Milla	Jarkko	-	Marjo	Eevi
Outi	Mimosa, Eeva, Pirkko	-	-	Mimosa, Netta
Veera	-	Wilhelmiina	Wilhelmiina	-

luokka-asteella mukana koululuokan sisäl-
le muodostuneissa kaveriryhmissä. Tut-
kimuksessa käytetään termiä ydinryhmä,
kun kaikki ryhmään kuuluvat oppilaat ni-
meävät toisensa mieluisimmaksi leikkito-
veriksi. Esimerkiksi Antilla oli 1. luokalla
ydinryhmä Sakarin, Markuksen ja Juuson
kanssa. Löyhällä kaveriryhmällä tarkoitam-
me ryhmää, joka ei ole aivan yhtä selkeä,
mutta silti sosiogrammeissa erottuva ver-
kosto.

Antti, Katri, Liisa ja Milla kuuluivat vä-
hintään yhdellä luokalla selkeään kaveri-
ryhmään. Antti ja Katri kuuluivat tiiviiseen
kaveriryhmään luokilla 1 ja 2, Liisa luokilla
3 ja 4 ja Milla 1. luokalla. Milla oli osa kave-
riryhmää vain 2. luokalla. Lisäksi SHasten
kohdalla oli viitteitä ryhmään kuulumisesta
muillakin luokilla, mutta näissä tapauksis-
sa ryhmät eivät olleet selkeitä. Kaveriryh-
mään kuulumista oli nähtävissä Millalla 4.
luokalla ja Outilla 2. luokalla. Antilla puo-
lestaan oli viitteitä ydinryhmästä myös 4.
luokalla.

POHDINTA

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli kuva-
ta SHapsen vertaissuhteita ja sosiaalista
asemaa lähikoulun luokassa. Tutkimus oli
kuvaileva tapaustutkimus kuuden lapsen
sosiaalisesta asemasta luokilla 1–4 sosio-
metrisesti analysoituna. SHapset jaettiin
sosiaaliselta asemaltaan Newcombin ja
Bukowskin (1983) menetelmän mukaisesti
suosittuihin, torjuttuihin, huomiotta jääviin,
keskimääräisiin ja ristiriitaisessa asemas-
sa oleviin. Tutkimuksen tulosten mukaan
SI-oppilaat olivat lähikoulun luokassa hei-
kommassa sosiaalisessa asemassa kuin
heidän kuulevat vertaisensa. Lähes puolet

(45,8 %) SI-oppilaiden sosiaalisista ase-
mista oli torjuttuja, kun otetaan huomioon
kaikki ensimmäisen ja neljännen luokan vä-
lillä heillä ilmenneet yksittäiset sosiaaliset
statukset. Yleensä sosiometristen mene-
telmien mukaisessa jaottelussa lapsista
7–11 % on suosittuja, 11–13 % torjuttu-
ja, 9–15 % huomiotta jääviä, 3–7 % ris-
tiriitaisia ja 60–65 % keskimääräisessä
asemassa olevia (Newcomb ym., 1993).
Tähän jaotteluun verrattaessa SI-oppilaat
saivat osakseen huomattavan paljon tor-
jutun statuksia.

Tämän tutkimuksen perusteella
näyttää siltä, että SI-oppilaiden sosiaa-
linen asema heikkenee erityisesti kol-
mannella luokalla. SI-oppilaiden sosiaali-
sissa statuksissa esiintyi myös muutoin
vaihtelua vuosiluokkien välillä. Punchin ja
Hyden (2011b) tutkimuksessa mainittiin
9. ikävuoden aikoihin tapahtuvasta muu-
toksesta, jossa etenkin tyttöjen keskinäi-
nen yhdessäolo muuttuu. Tällöin aletaan
puhua enemmän ja pelata vähemmän. SI-
oppilaalle nämä ryhmässä tapahtuvat tyttö-
jen keskustelut voivat olla haastavampia.
Ikätasoisien kielitaidonkaan hallitseminen
ei välttämättä takaa vertaissuhteiden
onnistumista, vaan lapset saattavat sil-
ti tulla torjutuiksi kuulevien lasten taholta
(DeLuzio & Girolametto, 2011). Toisaalta
on mahdollista, että opetuksen järjestämi-
sessä ja opetussuunnitelmassa tapahtuvat
muutokset myötävaikuttavat SI-oppilaiden
sosiaaliseen asemaan. Niiden merkitystä
ei tässä tutkimuksessa ole selvitetty.

Tämän tutkimuksen tulosten mukaan
SI-oppilaat eivät jää täysin yksin lähikoulun
luokissa opiskellessaan. Lähes kaikilla SI-
oppilailla oli ystävyyssuhteita. Salmivalli
(2008) pitää ystävyyssuhteiden tärkeim-
pänä ominaisuutena kahden lapsen välistä

vastavuoroisuutta: molemmilla osapuolilla on myönteiset tunteet toisiaan kohtaan. Ystävyyssuhteisiin kuuluu myös pysyvyys, sillä suhteilla on tapana säilyä vuosien ajan (Nurmi, Ahonen, Lyytinen, Lyytinen, Pulkkinen & Ruoppila, 2008), joskin myös muutoksia tapahtuu. Tässä tutkimuksessa ystävyyssuhteeksi määriteltiin sosiometrisessä mittauksessa tehty vastavuoroinen valinta, jota on syytä pitää karkeana ystävyyden mittarina. Tulosten mukaan SI-oppilailla oli luokka-asteiden yli kestäneitä ystävyyssuhteita yhden luokkatoverin kanssa. Aikaisemman tutkimustiedon mukaan SI-lasten ystävyyssuhteet kuulevien lasten kanssa yleisopetuksen luokilla ovat haasteellisia, koska esimerkiksi vuorovaikutuksen vivahteiden ymmärrys kehittyy SI-lapsilla tavanomaista myöhemmin (Punch & Hyde, 2011a). SI-lasten kommunikonin erilaisuus voi siten vähentää kuulevien lasten motivaatiota ystäväysty.

SI-oppilaiden voi tämän tutkimuksen perusteella olettaa pääsevän kohtalaisesti mukaan kaveriryhmiin. Yli puolet SI-oppilaista kuului vertaisryhmään joillain koululuokilla. Toisaalta lähes yhtä usein SI-oppilaiden ryhmäjäsenyys ei ollut selkeä. Aiempia tutkimuksia juuri SI-oppilaiden ryhmään kuulumisesta on niukasti. Sen sijaan tutkimusten perusteella tiedetään, että lapsen erityistarpeet ovat riski sekä ryhmään pääsemisen että ystävyyssuhteiden kannalta (Frostad & Pijl, 2007; Koster, Pijl, Nakken & Van Houten, 2010).

Sisäkorvaistute ei tämän tutkimuksen perusteella näytä olevan yhtä selkeä sosiaalisen suosion riskitekijä kuin muut diagnosoidut erityistarpeet. Tämän tutkimuksen perusteella voidaan kuitenkin todeta, että ystävyyssuhteista ja ryhmään kuulumisesta huolimatta SI-oppilaat ovat

lähikoulun luokalla heikommassa sosiaalisessa asemassa kuin heidän kuulevat vertaisensa. Erityisen haastavaksi sosiaalisen aseman kannalta näyttäisi muodostuvan kolmas vuosiluokka.

SI-lasten sosiaalisen aseman syitä ei kuitenkaan voida tietää varmasti. Ei ole varmuutta siitä, johtuuko heikompi sosiaalinen asema juuri sisäkorvaistutteesta. Esimerkiksi Bergunon, Leroux'n, McAinshin ja Shaikhin (2004) tutkimuksessa yleisopetuksen luokalla opiskelleista oppilaista 80 % vastasi kokeneensa yksinäisyyttä koulussa ja 68 % kertoi tulleen kiusatuksi. Sosiaalisen aseman ja sosiaalisten taitojen suhdetta voidaan tutkia negatiivisen kehän kautta. Riittämättömät sosiaaliset taidot voivat vaikeuttaa sosiaalisten suhteiden luomista, ja riittämätön määrä sosiaalisia suhteita voi johtaa sosiaalisten taitojen huonoon kehittymiseen (Frostad & Pijl, 2007). Sosiaaliseen asemaan voivat vaikuttaa myös muut yksilölliset tekijät ja ryhmäilmiöt (mm. Birsch & Ladd, 1996; Brewer, 2007).

Toisaalta kaikissa aiemmissä tutkimuksissa SI-lasten sosiaalisessa kompetenssissa tai empatiakyvyssä ei ole havaittu olevan eroa kuuleviin lapsiin verrattuna. Kielellisillä taidoillakaan ei välttämättä ole vaikutusta SI-lasten sosiaaliseen kompetenssiin tai empatiakykyyn. (Ketelaar, Rieffe, Wiefferink & Frijns, 2012.) Myös SI-lapsen yksilölliset piirteet, kuten itsevarmuus/arkuus ja ulospäin tai sisäänpäin suuntautuneisuus, voivat myönteisesti tai kielteisesti vaikuttaa sosiaaliseen osallisuuteen (Punch & Hyde, 2011b).

SI-oppilaan sosiaalisen aseman tutkiminen luokassa on haastavaa, koska myös monet muut oppilaiden piirteet kuin SI ja luokan ja koulun yleinen sosiaalinen

ilmapiiri vaikuttavat oppilaiden asemaan vertaisryhmässä. Näin ollen SI-hasten asema vertaisryhmässä voi selittyä myös muilla kuin kuulemiseen liittyvillä tekijöillä. Samoin tutkimuksessa käytetyn menetelmän rajoituksina on huomioitava, että suosio vertaisten keskuudessa ei ole käsitteenä täysin yhtenäinen. Cillessen ja Bellmore (2011) erottelevat toisistaan sosiometrisen ja havaitun suosion. Tässä tutkimuksessa keskityttiin vain sosiometriseen suosioon, joten eroja havaittuun suosioon ei ole selvitetty. Tutkimuksen otoskoko oli myös pieni eikä siten mahdollistanut tilastollisten testien käyttämistä.

Aikaisemmissa tutkimuksissa erityisen tuen tarpeen on todettu olevan sosiaalisen syrjäytymisen riskitekijä (Frostdad & Pijl, 2007; Koster ym., 2010). Tässä tutkimuksessa tunnistettiin yksittäisiä SI-oppilaita, joiden sosiaalinen asema oli pitkäaikaisesti keskimääräistä heikompi. Lisäksi huomattiin, että SI-oppilaiden asema muuttui erityisesti kolmannella luokalla. SI-oppilaiden vertaissuhteita ja sosiaalisen aseman muodostumista tulisi jatkossa tutkia tarkemmin ja laajemmilla otoksilla.

Kirjoittajatiedot:

Terhi Hirvonen toimii luokanopettajana ja erityisopettajana Saarijärvellä. Helena Sume (KT) ja Markku Leskinen (KT) toimivat yliopistonopettajina Jyväskylän yliopiston kasvatustieteiden laitoksessa.

LÄHTEET

- Bat-Chava, Y. & Deignan, E. (2001). Peer relationships of children with cochlear implants. *Journal of Deaf Studies and Education*, 6, 186–199.
- Bat-Chava, Y., Martin, D. & Kosciw, J. G. (2005). Longitudinal improvements in communication and socialization of deaf children with cochlear implants and hearing aids: Evidence from parental reports. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 46, 1287–1296.
- Bengtsson Agostino, M., Gyllenram, A.-C. & Agostino, L. (2013). How do families perceive school and school life of a child with Cochlear Implant? A comparison between an Italian and a Swedish sample. *Journal of Pediatric and Neonatal Individualized Medicine*, 2, 67–73.
- Berguno, G., Leroux, P., McAinsh, K. & Shaikh, S. (2004). Children's experience of loneliness at school and its relation to bullying and the quality of teacher interventions. *The Qualitative Report*, 9, 483–499.
- Birch, S. H. & Ladd, G. W. (1996). Interpersonal relationships in the school environment and children's early school adjustment: The role of teachers and peers. Teoksessa J. Juvonen & K. R. Wentzel (toim.), *Social Motivation: Understanding Children's School Adjustment* (s. 199–225). Cambridge: Cambridge University Press.
- Brewer, M. B. (2007). The social psychology of intergroup relations: Social categorization, ingroup bias, and outgroup prejudice. Teoksessa A. W. Kruglanski & E. T. Higgins (toim.), *Social Psychology: Handbook of Basic Principles* (s. 695–715). New York: Guilford Press.
- Buhs, E. S. & Ladd, G. W. (2001). Peer rejection as antecedent of young children's school adjustment: An examination of mediating processes. *Developmental Psychology*, 37, 550–560.
- Caldwell, A. & Nitttrouer, S. (2013). Speech perception in noise by children with cochlear implants. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 56, 13–30.
- Cillessen, A. (2009). Sociometric methods. Teoksessa K. Rubin, M. Bukowski & B. Laursen, *Handbook of peer interactions, relationships, and groups* (s. 82–99). Cambridge: Cambridge University Press.
- Cillessen, A. H. N. & Bellmore, A. D. (2011). Social skills and social competence in interactions with peers. Teoksessa P. K. Smith & C. H. Hart (toim.), *The Wiley-Blackwell handbook of childhood social development* (s. 393–412). 2. painos. Chichester: Wiley-Blackwell. Haettu 5.8.2013 osoitteessa <https://www.dawsonera.com/readonline/9781444390902>
- Coie, J.D. & Dodge, K.A. (1983). Continuities and challenges in children's social status: A five-year longitudinal study. *Merrill-Palmer Quarterly*, 29, 261–282.
- Coie, J. D., Dodge, K. A. & Coppotelli, H. (1982). Dimension and types of social status: A cross-age perspective. *Developmental Psychology*, 18, 557–570.
- Connor, C. M., Craig, H. K., Raudenbush, S. W., Heavner, K. & Zwolan, T. A. (2006). The age at which young deaf children receive cochlear

- implants and their vocabulary and speech-production growth: is there an added value for early implantation? *Ear Hear*, 27, 628–644.
- Dammeyer, J. (2010). Psychosocial development in a Danish population of children with cochlear implants and deaf and hard-of-hearing children. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 15, 50–58.
- DeLuzio, J. & Girolametto, L. (2011). Peer interactions of preschool children with and without hearing loss. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 54, 1197–1210.
- Frostad, P. & Pijl, S. J. (2007). Does being friendly help in making friends? The relation between the social position and social skills of pupils with special needs in mainstream education. *European Journal of Special Needs Education*, 22, 15–30.
- Gertner, B. L., Rice, M. L. & Hadley, P. A. (1994). Influence of Communicative Competence on Peer Preferences in a Preschool Classroom. *Journal of Speech and Hearing Research*, 37, 913–923.
- Hay, D. F., Payne, A. & Chadwick, A. (2004). Peer relations in childhood. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 45, 84–108.
- Jero, J. & Kentala, E. (2007). Lasten korva-, nenä- ja kurkkutaudit. Lasten sisäkorvaistutteen. *Duodecim*, 123, 2014–2018.
- Ketelaar, L., Rieffe, C., Wiefferink, C. H. & Frijns, J. H. M. (2012). Social competence and empathy in young children with cochlear implants and with normal hearing. *Laryngoscope*, 123, 518–523.
- Kokkonen, J., Mäki-Torkko, E., Roine, P. & Ikonen, T. (2009). Vaikea-asteisen kuulovian kuntoutus molemminpuolisen sisäkorvaistutteen avulla. *Suomen Lääkärilehti*, 17, 1567–1577.
- Koster, M., Pijl, S. J., Nakken, H. & Van Houten, E. (2010). Social participation of students with special needs in regular primary education in the Netherlands. *International Journal of Disability, Development and Education*, 57, 59–75.
- Ladd, G. W. (2005). Children's peer relations and social competence. A century of progress. Lontoo: Yale University Press.
- Laursen, B., Bukowski, W. M., Aunola, K. & Nurmi, J.-E. (2007). Friendship Moderates Prospective Associations Between Social Isolation and Adjustment Problems in Young Children. *Child development*. NIH Public Acces.
- Leigh, I. W., Maxwell-McCaw, D., Christiansen, J. B. & Bat-Chava, Y. (2009). Correlates of psychosocial adjustment in deaf adolescents with and without cochlear implants: A preliminary investigation. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 14, 244–259. Doi: 10.1093/deafed/enn0.38.
- Martin, D., Bat-Chava, Y., Lalwani, A. & Waltzman, S. B. (2011). Peer relationships of deaf children with cochlear implants: Predictors of peer entry and peer interaction success. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 16, 108–120.
- Merrell, K. (2008). Behavioral, Social, and Emotional Assessment of Children and Adolescents. 3. painos. New York: Lawrence Erlbaum Associates.
- Newcomb, A. & Bukowski, W. (1983). Social impact and social preference as determinants of children's peer group status. *Developmental Psychology*, 19, 856–867.
- Newcomb, A. F., Bukowski, W. M. & Pattee, L. (1993). Children's peer relations: A meta-analytic review of popular, rejected, neglected, controversial, and average sociometric status. *Psychological Bulletin*, 113, 99–128.
- Nurmi, J.-E., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. (2008). Ihmisen psykologinen kehitys. 1.–3. painos. Helsinki: WSOY.
- Odom, S., McConnell, S. & Brown, W. (2008). Social competence of young children: Conceptualization, assessment, and influences. Teoksessa W. Brown, S. Odom & S. McConnell (toim.), Social competence of young children. Risk, disability & intervention (s. 3–29). Maryland: Paul H. Brookes Publishing Co.
- Poulin, F. & Dishion, T. (2008). Methodological Issues in the Use of Peer Sociometric Nominations with Middle School Youth. *Social Development*, 17, 908–921.
- Punch, R. & Hyde, M. B. (2011a). Communication, psychosocial, and educational outcomes of children with cochlear implants and challenges remaining for professionals and parents. *International Journal of Otolaryngology* 2011, 1–10.
- Punch, R. & Hyde, M. (2011b). Social participation of children and adolescents with cochlear implants: A qualitative analysis of parent, teacher, and child interviews. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 16, 474–493.
- Ropo, E. (2010). Sosiometriset menetelmät kasvatustieteellisessä tutkimuksessa. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.), Ikkunoita tutkimusmetodeihin I (s.188–102). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Rubin, K., Fredstrom, B. & Bowker, J. 2008. Future Directions in . . . Friendship in Childhood and Early Adolescence. *Social Development* 17, 1085–1096.
- Salmivalli, C. (2008). Kaverien kanssa. Vertaissuhteet ja sosiaalinen kehitys. 2. painos. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Schorr, E. (2006). Early cochlear implant experience and emotional functioning during childhood: Loneliness in middle and late childhood. *The Volta Review*, 106, 365–379.

- Stinson, M. S. & Kluwin, T. N. (2003). Educational consequences of alternative school placements. Teoksessa M. Marschark & P. E. Spencer (toim.), *Oxford Handbook of deaf studies, language, and education* (s. 52–64). New York: Oxford University Press.
- Sturaro, C., van Lier, P. A. C., Cuijpers, P. & Koot, H. M. (2011). The role of peer relationships in the development of early school-age externalizing problems. *Child Development*, 82, 758–765.
- Sume, H. (2008). Perheen pyörteinen arki. Sisäkorvaistutetta käyttävän lapsen matka kouluun. *Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research* 334. Väitöskirja.
- SunWolf, Dr. (2008). *Peer Groups: Expanding Our Study of Small Group Communication*. Los Angeles: SAGE.
- Walsh's Classroom Sociometrics. Haettu 20.9.2013 osoitteesta <http://www.classroomsociometrics.com/>
- Wauters, L. N. & Knoors, H. E. T. (2007). Social integration of deaf children in inclusive settings. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 13, 21–36. Doi: 10.1093/deafed/enm028.
- Wheeler, A., Archbold, S., Gregory, S. & Skipp, A. (2007). Cochlear implants: The young people's perspective. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 12, 303–316.
- Wheeler, A., Archbold, S. M., Hardie, T. & Watson, L. M. (2009). Children with cochlear implants: The communication journey. *Cochlear Implants International*, 10, 41–62.
- Wood, J. J., Cowan, P. A. & Baker, B. L. (2002). Behavior Problems and Peer Rejection in Preschool Boys and Girls. *The Journal of Genetic Psychology*, 163, 72–89.